

Alsónémedi Hírmondó

Alsónémedi Önkormányzatának tájékoztatója

XVIII. évfolyam ünnepi szám 2008. október 23.

**Emlékezzünk együtt az 1956-os forradalom és szabadságharcra
2008. október 19-én 11 órakor
a Polgármesteri Hivatal homlokzatán elhelyezett emléktábla előtt.
Ünnepi beszédet mond: vitéz Balog Barna nemzeti újságíró.**

Az ünnepi esemény előtt 10 órakor a katolikus templomban Szentmise, a református templomban Istentisztelet lesz.
Mindenkit tisztelettel és szeretettel várunk a megemlékezésre!
Kérjük, hozzanak magukkal mécseseket, hogy az égő gyertya lángjánál hajtsuk meg fejünket a hősök tiszteletére.

Ugró Miklós író, újságíró gondolatai 2006-ban az 1956-os forradalom és szabadságharc 50. évfordulóján a közös ünneplés képtelenségéről

„Az egyéni feledés élesíti a kollektív emlékezetet. Az 1956-os forradalom és szabadságharc közvetlen tanúi, résztvevői, az események alakítói fogatkoznak, viták hangereje halkul, a hálás utókor pedig egyre magabiztosabban kötelességének érzi, hogy az úgynevezett nemzeti konszenzus érdekében történelmi ítéletet hirdessen tetteik fölött. Az ötvenedik évfordulót sokan tartják kitűnő alkalomnak arra, hogy a maradék ellentétek is elsimuljanak, s '56' eseményeit valami általános megbékélésre, látványosan demonstrálható egységre váltsa a nemzet.

Legyen minden politikai oldal számára közös az ünnep, legyen méltó és felemelő, idézze fel az akkori egyetértést, lelkesedést, összetartozást. *Szép és tiszteletre méltó vágy* (talán megvalósul egyszer), de most, az ötvenedik évfordulón még teljesíthetetlen.

Ha az ötvenedik évfordulón a megemlékezés csak a forradalom és szabadságharc tizenkét napjáról szólna, akkor egységbe forrva megbékélhetne a nemzet. De nem arról szól. Nemcsak arról, hanem a rákövetkező harmincnégy meg tizenhat év, '56 folyamatos eltiprásáról, meggyalázásáról, megtorlásról, meghamisításról, kisajátításról is. Arról, hogy '56-ra hivatkozva kifosztották és tönkretették azt az országot és nemzetet.

A közös ünneplés a kommunista hatalomátmentőknek adna morális felmentést. Azoknak, akik arra építették hatalmukat, elnyomó rendszerüket, elvtársi, nómenklatúrás kiváltságait, hogy harmincnégy évig az ellenforradalom rémségeivel mérgezték a magyar nép tudatát és lelkét, majd a rendszerváltás utáni tizenhat évben a „forradalom szellemétől áthatottan”, a „legvidámabb barakk” diktatúráját igyekeznek igazolni.

Vegyük komolyan '56 eszményeit, őrizzük meg nem fél évszázados, hanem örökre szóló üzenetét, és még egy szimboli-

kus megbékélés, illuzórikus nemzeti egység, kerek évforduló kedvéért se tagadjuk meg. Ne engedjük, hogy korunk, vagy eljövendő nemzedékek ideológusai holmi „történelmi szükségyszerűség”, „politikai korrektség” nevében „korszerűsítsék”, átigazítsák, végeredményben újra leverjék a forradalmat és szabadságharcot.”

Nagy Gáspár:

Október végi tisztá lángok

*Oratorikus emlékezés 1956 vértanú
hőseire*

1. (Requiem)

A lángok lobbanó szívéhez értem,
mikor a nagyszerű halált megidéztém,
mikor a könnyek az Égből estek
mikor legjobbaink értünk elstek.

Helyettem, helyetted is
itt, Budapesten,
fiatal vérük folyt már az első esten,
egy örökre szent-évszámú Kedden,
aztán sokáig...!

Sortűzek gyalázta Magyarországot!
Csak halott hőseid szemében
villant a szabadság!

Október-vég...és nem akárhol!
Most is március idusa lángolt
egy letiport nemzet szívében...

De nem tilthatták a lángot!
Egyetlen költőnk volt:
Petőfi Sándor!

„Szent suhancok” bátor
tettei sokkolták a Világot!
Ámultak közel és távol...

Mert elszoktak már
az ilyen csodáktól:
hogyan Dávid ismét
legyőzi Góliátot!

Dies iare. A harag napja. Celanoi Tamás megrendítő erejű költeményének kezdősora majd félévezrede idézi a katolikus misében a jövődő végítélet borzalmait. Az igazságos büntetés is a percnyi emberét reménytelen végességével szembesít, hát még az, amely ártatlanokat kényszerít az idő előtt az örök útra. Tetteik és végső helyállásuk emléke immáron a legértékesebbek közé tartozó része a történelmileg kifomálódott közösség, a magyar nemzet szellemi öntudatának...

(Csorba László)

2. (Kyrie)

Láttad aztán: mennyi kereszt állt itti!
Valaki mindig egy újabb nevet ráírt...
s alattuk hány győztes, vértanú-Dávid...
kérdte: talán egy Angyal járt itt?

Mert a gyalázott, széltől tereken,
szent halottaink – mint oltárköveken –
a megtörtetett test és a kiomló vér
miszteriumát másolták le hányszor...

Akár a pap úrfelmutatáskor!
Ezért a tiltott börtön-parcella, temetőárok
csöndjében is ők tanúskodtak a szabadságról!
Nem a halálról: mert a gyertya értük lángolt.

És a kereszt hirdette: valóban győztek,
hiszen emlékü maradt a legerősebb!
Romolhatatlan arcuk, mint a márvány,
Isten elé tett memorandum: fényes kiáltvány!

4. (Libera me)

A gyertya lángja, korma,
s a hirtelen szabadság
fehér áldozati füstje,
akár a holdfény színezüstje
a kivágott zászló-lyuk helyén sietve,
gyűlölt címerét s csillagát feledve
szállt föl az égi csillagokba!

S az idő titokzatos méhéből
egyszer csak kirobant
a gyermek...az a nem várt,
aki majd mindent
halálpontosan lát:
ő lett az első forradalmár!

Hogy véreből született ő,
aztán hirtelen felnőtt,
mint az a szép őszi álom
mielőtt kilobbant
annyi fiatal élet álma ottan...
testükön nem „fújó paripák”
vágattak át...
tankok gyalázták őket holtan!
De lelkiük már a csillagokban,
Az Ég oltárán örökre ott van!

5. (Sanctus)

Mert ezerszer is október-november...
ritka ősz: csak erre gondol az ember,
mert ezerszer is szent hőskért kiált,
kikért eljött még a láng!

S forró szívükben a világ
fölemelhette mégegyszer
lehajtott fejét,
míg reszketve arra várt:
hátha megválthatja bűnös önmagát!

Gyújtott hát sebesen örökmécset...
A halál bizony több lett mint az élet!

S ezerszer szentebb a gyávaságnál!
Fényeskedjete a gyertyalángnál!

Gérecz Attila

Halálraítéltek (TÖREDÉK)

Az egyik megtévelyedt, s az Isten
nevét csak sűgva merte ejteni.

Harminc ezüstért, vére úgy segítsen
a mennyországot én vettem neki!
Harminc... de ha fölváltanák tövisben,
Esküszöm millió annyi jönne ki!...

Mennyet loptak! s belé – foga megcsikordul –
én raktam az Istent tövisből és porból.

S te mit zokogsz itt bennem? Tán fáj? jámbor!
művész vagyok, kell hogy szívedre üssek!
Ittál-e más a keserű pohárból?
hiszed-e őt? Krisztus sebére hűs seb,
vagy halál az Isten testén akárhol...!
vágynál nem lehetsz kisebb.
S ha kérdeznéd, - s itt felkacag eszelősen –
Mást nem mondhatna ő sem.

Megszünnék, meg! De körbe-körbe járnunk
a csillagoktól le a sárig kell,
hajts Isten! gyíí! a lélek cifra járnunk,
mit barom voltunk sora vezekel.
Társa rúnéz. Hát meglehet, hogy ránk únt,
de vágyainkkal akkor merre ver?
Hallgatnak. A csönd meghasad közöttük
s négy szóvá lesz, mely Krisztusok fölött függ. (5)
(Márianosztra, 1955.)

6. (Agnus Dei)

Minden a vérükből termett,
és a vérük áramával mozdult,
ha volt még börtönajtó...
megcsikordult.

A gyökér, ha lent szunnyadt a mélyben,
fényre fordult.
Nem volt hiábavaló az sem, ami elmúlt:
feledésre ítélt legutolsó szavuk,
életük, álmuk, hősi áldozatuk.

Temetetlen, megtört testük fölött
a jövő lélekharangja kondult.

7. (Lux aeterna)

A lángok forró szívéhez értem,
nincs, nem is lehet már több
ellobbanó pillanata ennek az útnak.

Élők: mutassátok föl a világnak,
s a hunyorgó égi csillagoknak
a mi hőseinket, szent halottainkat,
akik most már jobban ragyognak
és fényük egyre fényesebb lesz,
ahogy megérti áldozatukat a nemzet,
ha századonként legalább egyszer
fölkel és nem riaszthatja semmi fegyver...

Ekkor nagy lesz és hatalmas,
tántoríthatatlanul forradalmas,
bukásaiban is büszke, méltóságos...

Azt sűgja: csak a holtak igazára hallgass,
mert az október végi tiszta lángok
szívébe égették a szabadságot!
(2004-2005)

GÉREZ ATTILA KÖLTŐ, az 1956-os forradalom mártírja

Jó szándékkal van a pokol útja kikövezve. Kis híja volt, hogy Gérecz Attila elveszzen a középszerű magyar lírikusok becsületes, de nagyszámú csapatában. Pedig az a költészettel felragyogó – 1954 tavaszától 1956 őszéig tartó – három esztendő neki éppen elég volt ahhoz, hogy fegyelmezett, lényegre törő nyelvvel minden a kor emberéhez kapcsolódó tragédiára – ami jócskán volt – valódi költői formát, választ és megoldást adjon. Fegyelmezettsége Nemes

Nagy Ágneséhez hasonlítható, lelki tisztasága Petőfiéhez, vallási misztériumra hangoltsága Pilinszkyéhez.

/Hiesz Györgyné és Turcsány Péter az „Így bocskorosan” kötet szerkesztői/

Gérecz Attila 1929. november 20-án Dunakeszin született. Édesapját – akit az első világháborúban tanúsított bátorságáért vitézzé avattak – korán elvesztette. Két bátya közül Ödön katonai pályára készült, Amerikában lelkészként fejezte be életét. Árpád neves hegedűművész és karnagy Svájcban élt. Attila a községi kadét iskolából 1947-ben visszatért Pestre, majd a Kölcsey gimnáziumban érettségizett. Vasasztergályos tanonc lett, miután a vitez édesapa és a községi hadapródévek árnyával terhelt – természetesen – nem vették fel az egyetemre. Ifjú erejét a sportnak szentelte, 1949-ben már a magyar öttusa válogatott keret tagja lett. Sportpályafutását hirtelen törte derékba 1949 decemberében a letartóztatása. Barátaival együtt összeesküvés és hazaárulás vádjával állították bíróság elé. Ügyükben négy halálos ítéletet hoztak, közülük hármat főlakasztottak. Attila 15 évet kapott.

Nagy Imre miniszterelnöksége után az ország leghírhedtebb fegyintézetében, így váci politikai börtönben is kezdetét vette az „olvasás”. Megnyílt a börtönkönyvtár, a későbbi FÜVESKERT antológiából – elsősorban nyugaton – megismert költők a csillámpala és a gombönső üzemekben összeismerkedhettek egymással. Az egykori börtönkápolna előtt a halálra, majd életfogytiglanra ítélt, versek és műfordítások mestere Béri Géza és zárkatársa, újdonsült barátja Gérecz Attila a délutáni sétákon irodalomról, az élet nagy dolgairól beszélgettek. Néhány héttel később Attila a zsebéből előhúzott versével meglepett mindenkit. Hihetetlennek tűnt, az érett, teljes értékű vers az első mű volt, amit életében írt.

Júniusban időlegesen kiszakadt a költői társaságból, de a költészet vonzásából soha. Megszökött a börtönből. A korábbi sportteljesítmények (öt évvel később is!) közrejátszottak abban, hogy Attila ne csak a zöldár kínálta szerencsés pillanatot használja ki, hanem a medréből kiáradt jéghideg Dunában emberfeletti erővel lerázza állig felfegyverzett üldözőit, átvágja magát az ávéház különítményeken, és eljusson Pestre. Szökésért 3 év szigorított börtönt kapott. A váci fogdá, majd rabkórház és a pesti Gyűjtő Kisfogháza után a márianosztrai börtönben kezdte meg a szigorított börtönre ítélt rabok kinkeserves rotációját (30 nap szigorított magánzárka koplaltatással, 30 nap sötétzárka, 30 nap magánzárka), de Attilát 1956 elején visszaszállították a Gyűjtőbe, az 1949-ben egyszer már lezárt nyomozás folytatására. Találkozik Kárpáti Kamillal, akivel időnként egy zárkában ismét a „váci aranykor” tűnik fel hosszú beszélgetéseikben. Megszületik a váci szökést megörökítő 500 soros verse a „Törődék” - vers és próza vegyítése -, majd egyik legnagyobb szabású és talán utolsó börtönverse a „Levél”.

Nem tudjuk, hogy a Levél után még hány nap vagy hét fogság várt Attilára, amíg 1956. október 30-án, vagy 31-én a győztes forradalom kiszabadította a Gyűjtőből. A Kossuth Rádióan keresztül a Benczúr utcai székházba hívták a költőket, írókat. Itt ta-

lálkozott Tóth Bálinttal, Tollas Tiborral, Kárpáti Kamillal. Tamási Áronék megfogalmazták a rabságból kiszabadult írók kiáltványát a nemzethez, amelyet a szeretet, a megbocsátás, a nemzeti méretű összefogás igénye és a Forradalom tisztaságának megőrzése hatott át. Gérecz Attila a politikai foglyok napilapjának, a Szózatnak előkészítésén fáradozott. Nagy Imre felhívása után november 4-e tragikus hajnalán felvette a kapcsolatot a szabadságharcosokkal, majd ezt követően a Nemzeti Színház körüli harcokban vett részt. Amikor a szovjet tankok a Népszínház utcából ellepték a Blaha Lujza teret, az éj leple alatt a Corvin Áruházból megközelítve kettőt harcképtelenné tett. Ezt követően új harcállást nézett ki magának egy ma már nem álló, Rákóczi útra néző bérház második emeletén, ahonnan jobban tűz alá vehette a Körútról beforduló tankokat. A halál már ekkor kísértette Attilát. Zsótér András (aki a Corvin Áruházban még tartotta magát, és miután kivilágosodott, a harc egy-egy szünetében átintettek egymásnak a tér fölött) elbeszélte, hogy váratlanul telitalálat érte a bérházat: tankágyú lövedéke csapódott be a második emeleti két ablak közé, éppen oda, ahol Attila őrhelye volt. De amint elült a becsapódás füstje és pora az üregből Attila géppisztolyát magasha lendítő karral integetett feléjük.

Utolsó harci állása a Dohány utcai Continental Szálloda legfelső emeletén volt. A körutat, a Blaha Lujza teret, a Rákóczi utat már előzőnölték a szovjet tankok, de a keskeny mellékutcákba még nem merészkedtek be. A szálló közelében még állt – és működött – az a telefonfülke, amelyből Attila olykor felhívta édesanyját. November 7-én nem bírta kivárni, hogy a golyószaggatta pesti házakra leereszkedjék a sötétség. Az utcák kijáratát elállták a tankok, és a legkisebb moccanásra is löttek. Attila a túloldadra akart átjutni. A tank ágyúcsövét jól láthatta. De nem ágyú dördült. A tank olyan közel állt, hogy a tankista nem az ágyúval, hanem egyszerű pisztolyával adott le több lövést. A lendület még átvitte a túloldalra, ott esett össze. Az est beállta után kamaszkori barátja és a Dohány utcai ház lakói temették el Attila lepedőbe bugyolált testét a Klauzál tér sarkában. 1957 kora tavaszán (még hó volt) másodszor temették el a költőt a Kerepesi úti temető 21-es parcellájába. 1977 óta közös sírban nyugszik édesanyjával a Megyeri úti temetőben.

Költői hagyatékát részben író társai, elsősorban Tollas Tibor, Tóth Bálint és Kárpáti Kamill, részben édesanyja majd a gyermekkori barátinó Drechsel Mária őrizték meg. Nyugaton az ötvenes évek vége óta publikálta verseit a Nemzetőr, majd a Kecskésy (Tollas) Tibor szerkesztésében több kiadásban is megjelent FÜVESKERT antológia. A 80-as évek végén még szamizdad kiadásban a Fűveskertet és benne Gérecz Attila verseit a Katalizátor Kiadó jelentette meg. Műveit lefordították németre, angolra, olaszra, spanyolra, oroszra, sőt japán és norvég nyelvre is. Az Amerikai Egyesült Államokban cserkészcsapat vette fel a nevét, és évente sportlövészek nyerhetik el a Gérecz Attila Kupát.

*Az ünnepi Alsónémedi Hirmondót összeállította:
Geigerné Moldvai Marianna*

Hagyatékom

Kis versek. Szállongó pernyéi
egy bús, halottas fákiáfyénekek.
Kis ideig majd fent lebegnek
- minthogyha foltjai lennének
a szeplőthányt, közönyös égnek...

(Vác, 1954. dec. Éhségstrájkom 5.-ik napján.)